

„Elűzni bűn, kizárni vétek”

Cigányhagyományok élészti Bakson

Bakshoz egy aszfaltút köldökszínőre kapcsolja Mária-telepet. A falu széle felé az utakban nem vág sebet keréknyom, haragoszöld fű szőnyege mindenütt. A fák lombja alatt megbúvó, sárgára meszelt kis házba invitál Rostás Márton. A 19 éves fiatalemberrel először találkozom. Többször járt a szerkesztőségben, hozta a híreket a baksi cigány-együttes szerepléseiről, sikereiről. Tarka szőrű macska nyújtózik a veranda előtt, szemű, göndör, gyönyörű kislány köszönti az idegent.

„A cigányoknak vérében van az ének, a mozgás, a muzsika. Gyerekkoromban nagyapámnál laktam. Estétként az udvaron összegyűltek a környékbéli cigányok, bármiről beszélgettek, néhány perc alatt valaki énekelni kezdett. A lassút követte a gyors, aztán táncra kerekedtek. Nem tudom, mikor kapcsolódtam be először dalaimba, táncaimba, de mióta csak emlékszem, mindig is tudtam a cigánydalokat, cigánytáncokat. Aztán egy ilyen közösségben hamar kiderül, ki is a legény a gáton.”

A szobában, ahol beszélgetünk, sűrűn nyílik az ajtó. Beköszönnek a szomszédok, a barátok, a cigány-együttes tagjai. Tudják, rólok is, az ő sorsukról is szó van. Az asztalon könyvek sorakoznak. A cigány irodalom és költészet darabjai, a Csikóink kényesek című népköltészeti antológia és a Csenki testvérek által gyűjtött Cigány népbálmádák és keservesek, Bari Károly verseskönyve. Lakatos Menyhért regénye, a Fekete korall című költői antológia. A tudatos tájékozódás világtörténelmi, Mert Rostás Márton, úgy tűnik, jólismerte feladatát ebben a közösségben. A mintegy 50 fős cigány vöröskeresztes alapszervezet titkára, a baksi cigányegyüttes vezetője, aki mind gyakoribb részvevője a magyarországi cigányság helyzetével foglalkozó fórumoknak, tanfolyamoknak, továbbképzéseknek. A zabegényi egyes cigányklubvezetői tanfolyam hallgatója, nemrégiben ott volt Hatvanban a cigányság köznevelésével foglalkozó több napos vitafórumon.

„1968-ban végeztük el a nyolcadikat. A bátyám akkor volt katona, s egy hasonló együttesben szerepelt. Ővé volt a gondolat, nem lehetne-é összetrombitálni a nyolcadikat végzett lányokat, fiúkat, megalkotni a baksi cigányegyüttest. Kaptunk megyei és helyi segítséget támogatást a kistéleli AFESZ-től. Együttel-sünknek 15 tagja van, négy muzsikus, a többiek énekelnek, táncolnak. Megjártam én minden fórumot az együttes érdekében. Eljutottam a megyei cigánykoordinációs bizottsághoz, s nagy segítséget, megértő támogatást kaptam annak vezetőjétől, Lisk Mihály dorozsmai iskolai igazgatótól. Ott voltam a megyei cigányfórumon, s azóta érdeklődésem elhajtott Lakatos Menyhérthez, Chalí Daróczy Józsefhez, Osztójkán Bélához, Bari Károlyhoz, a Népművelési Intézethez és sorolhatnám. Az együttes is sok helyen föl-lepott. Szegeden az Orvostudományi Egyletem csicséri vásárában, Budapestén a Pataki Művelődési Központban, Tatán a cigányegyüttesek országos fesztiválján, Kistéleken... Készülünk a járási KISZ-táncbemutatóra, a szentendrei napok rendezvényeire, kaptunk egy meghívást Pécsre, s a tervek között szerepel egy szovjet-unióbeli vendégszereplés is. Az együttes lánytagjai jó-részt a tésszen dolgoznak,

a fiúk útépítéseken, no meg alkalmi munkát vállalnak. En Pesten egy maszékenál dolgozom, hogy minél több szabad időm legyen, foglalkozni tudjak az együttesrel, eljárni a tanfolyamokra, vitákra. Továbbtanulni már nehezen menne, úgy érzem, be van gyepesedve a fejem. Csak ez érdekel. A cigányság múltja, hagyományai, mai életmódja, a cigányság felemelkedése.”

Az ösztönös vonzódás tudatos elkötelezettséggé vált ennél a cigány fiatalember-nél. Az etnikum nyelvével, történetével, néprajzával, életmódjával foglalkozó, sok-sorosított kiadványok formálják elképzeléseit, azt a munkát, mellyel a régi dalokat, táncokat egyelőre még ösztönös megérzésből szín-párdi produkcióvá formálja. Kézrel írott gyűjtésai a cigányhagyomány sok érdekes mozzanatát örökítik meg a törvénykezésektől a mindennapi élet eseményein át a különös szokásokig, családi és közösségi eseményekig. Egyelőre még a felszíni jelenségeket jegyzi le, nem jut el az okok feltérképezéséig, de mindenképpen egy izgalmas munka első kapavágásait végezte el. Versel is, nemes példákat követve. Vágyal egy mai fiatalember elképzelései: családjával ön-álló lakást szeretne, hisz most szüleivel osztoznak a kis házban, s olyan munka-lehetőséget, ahol összekapcsolható elkötelezettség, mindennapi munka, hivatás. Beszélgetésünk során az is föl-merült, hogy elég-e pusztán föltárni, megőrizni, s nyilvánosságra hozni a magyaror-

szági cigányság dalait, táncait, szokásait. Vagy tovább kell lépni, s ennek az etnikumnak integrálódnia kell a többség művelődéséhez, életmódjához.

„Mi örülünk, ha a nyilvánosság előtt megmutathatjuk számunkra nagyon szépnek tartott, dalainkat, táncainkat, viseletünket, szokásainkat. Ezek kifejezik a törzsi élet megannyi örömet, keserűségét. Am ez a munka fejelemelkedésére is követel az együttes valamennyi tagjától. Sokat utazunk, gyakran fellepünk, sok emberrel találkozzunk. Ez hat ránk, viselkedésünkre, életmódunkra. Mindinkább érezzük, hogy többet kell adnunk, tovább kell lépünk, hogy múltjának az előtéléteket. Ezért is szeretnénk Bakson egy cigányklubot létrehozni.”

Rostás Márton tehetségével, áldozatos munkájával, kivívta egy közösség bizalmát. Am ezt hosszú távon megtartani csak sok tanulással, kitartó munkával lehet. Kívánhatunk-e neki és társainak most, mint céltudatos, fáradságot nem ismerő tanuló és munkát. Hisz ez a záloga — ahogy ő fogalmazott — „a cigányság felemelkedése.” Vagy ahogy az asztalon levő antológia egyik cigány költője mondja: „Az értelem igény-jeggyével / itt áll egy új, nagy öntudat; / eljött, hogy józan ember-ésszel / feldúlja mind a putrikat / ... Az értelem igényjegyének / akad-e vendégszeretet? / Elűzni bűn, kizárni vétek. / Nyis-szatok ajtót, emberek.”

Tandí Lajos

„Gázbányák”

Franciaországban hosszú habozás és vajdás után megszületett a mélyen fekvő és jóformán kibányászhatatlan szénrétegeknek földalatti elgázosításával kísérletező vállalat. A kísérletek részben egy 180 méter mélységben levő szénrétegekben folynak. A nagy mélységekben a kísérletek még túl drágák, de remélik, hogy egy-két év múlva már kiderül, hogy mennyire kifizetődő a vállalkozás.

Por- és atkaallergia

Már régóta ismert, hogy az atkák allergiás tünetek kiváltói lehetnek. Az atka általában a háztartási porral kerül a szervezetbe, ahol orr-üreggyulladás és asztmás légszéki nehézséget okoz. A háztartási por számos állat-fajt tartalmaz, elsősorban Európában és az USA keleti részén. A lakásokban az atkák főleg a hálószobákban, ezen belül az ágyakban talál-nak kedvező feltételeket a szaporodáshoz: nagyobb páratartalom, matrac, ágyhuzat (élőhely), fejkörpa (táplálék). Gyakori porszívózással, ágy-neműcserével védekezhetünk. A háztartási porallergia az egyik leggyakoribb allergia. Felmerések szerint az USA és Svájc lakosságának 4 szá-zaléka érzékeny rá.

Október: múzeumi hónap

Makón lesz az országos megnyitó

Husadik alkalommal rendezik meg októberben az országos múzeumi és műemléki hónapot. A megyei programnak külön jelentőséget ad, hogy a makói új múzeum avatása egyúttal a múzeumi hónap országos megnyitása is lesz. A felszabadulás óta ez a második, eredetileg múzeumi célokra épült intézmény. Az új múzeumépületet október 2-án, pénteken délután 3 órakor Pozsgay Imre művelődési miniszter avatja fel, ő nyitja meg a Makó 700 éve című állandó kiállítást. Ugyanakkor akkor nézhetik meg az érdeklődők a Makó képzőművészete című időszakos kiállítást. A makói múzeum születésének körülményeiről október 8-án dr. Tóth Ferenc múzeumigazgató tart előadást.

A múzeumi hónap megyei rendezvényének másik kiemelkedő eseménye a Vásárhelyi Őszi tárlat. A sorrendben 28. seregszemlélt október 11-én, vasárnap délelőtt nyitja meg dr. Kornidesz Mihály, az MSZMP Központi Bizottságának osztályvezetője. Az idei kiállítást az általami mecenatura vásárlási fórumnak jelölte, talán ez is szerepet játszik abban, hogy minden eddiginél több művész jelentkezett a kiállításra. A meghívott 230 alkotóból 149-en küldtek összesen 462 munkát. A zsűri 120 festményt, 41 grafikai lapot, 81 szobrot, érmét és 32 egyéb műtárgyat érdemesített bemutatásra. A hagyományos díjakon kívül tízemeke, változatok, termelőszövetkezetek is felajánlottak munkajuttalmakat. A vásárhelyi képzőművészek hagyományos kollektív kiállítását ezúttal a Marx Károly Tsz-ben rendezik meg.

A szegedi eseménysorozat az elmúlt években jól bevált rendet követve profil-hetekre tagozódik. A pro-

gram október 7-én történeti héttel kezdődik, melynek során többek között beszámolókat a Szeged monográfia második kötetének munkálatairól, kihirdetik az idei megyei néprajzi, nyelvjárási és történeti pályázat eredményeit és Urbanizáció és életforma címmel Hanák Péterrel, az MTA tudományos főmunkatársa számoló kutatási eredményeiről. A régészeti héten a kutatók előadásokat tartanak a legfrissebb ásatási eredményekről; a néprajzi hét programjában algói nap és fafaragó-kiállítás szerepel, míg a program-sorozatot záró természettudományi hét ideje alatt veté-háti, Fehér-tói kirándulás és előadások szerepelnek. Új-donság, hogy a megye múze-umaiban dolgozó kutatók és munkatársak tudományos eredményeikről a profil-he-tek kezdő hétfőkon, tudomán-nyos ülésszakon számol-nak be.

Az októberi múzeumi ma-tinék sorában vizuális ismeretterjesztő foglalkozás, kórhangverseny, az algói népi játékokat bemutató gyermekprogram és biológiai tárgyú rendezvény szerepel. Ismét megrendezik a megye múzeumait, emlékhelyeit bemutató kirándulásokat. Az elmúlt évek sikert aratott útiprogramjait ismétlik meg az územek szocialista brigádjaik, KISZ-fiataljainak. A kirándulások időpontja, október 17 és 18.

A szegedi kiállítások kö-zül említést érdemel Lapis András szobrászművész ok-tóber 20-ig látható érembe-mutatója a Közművelődési Palota Kupolájában, melyet követően Csákvári Nagy La-jos mutatja be fafaragásait. A múzeum előcsarnokában ok-tóber 3-tól az Új szerme-nényeink sorozatban század-eleji népköltészet életéből vil-lantanak fel néhány részle-tet.

Növényi sejtbank

A ma létező növények genállományának megőrzése több sajátos problémát vet fel. A növények genállomá-nyának tárolása mélyhűtés-sel, illetve edényben tenyésztett csírastruktúrák-kal képezhető el. A mély-hűtés végzett tárolás lát-szik hasznosabbnak, mivel így mód nyílik a faj, illetve fajta újraterjedésére. Eddig

több mint hatvanféle nő-vény regenerálási módsze-rét dolgozták ki. Ezeket dísznövények szaporításában már tömegesen alkalmazzák is. Nagy előnye, hogy mély-hűtéskor elpusztulnak a nő-vényi betegségeket okozó vírusok, ami lehetővé teszi a patogén anyagoktól men-tes növények termesztését.

Szeged a hazai lapokban

1981/39

CSENYES Csaba: Egy nagy szabadtéri múzeum — kitudó programokkal. — Szegedi nyár '81. Kelet-Magyarország, aug. 30. [Fényképekkel.]
DÉNES Magda: „Szeged híros város...” — Erdekes és szép látványokban gyönyörködhetünk. Vegyiművek, aug. 31. [A Budapesti Vegyiművek fiataljai Szegeden.]
REIGL Endre: Tudni kell nemet mondani! — Beszélgetés egy kitüntetett főbizalmival. Textil-munkás, szeptember. [Interjú Joó Györgyvel, a KSZV újsze-gedi szövőgyárának dolgozója-val. Fényképpel.]
ABLONCZY László: Egy skó-lai tudós-komédiás. Film, Szin-

ház, Muzsika, szept. 5. [Itj. Hor-zsabadtéri múzeum — kitudó programokkal. — Szegedi nyár '81. Kelet-Magyarország, aug. 30. [Fényképekkel.]
DÉNES Magda: „Szeged híros város...” — Erdekes és szép látványokban gyönyörködhetünk. Vegyiművek, aug. 31. [A Budapesti Vegyiművek fiataljai Szegeden.]
REIGL Endre: Tudni kell nemet mondani! — Beszélgetés egy kitüntetett főbizalmival. Textil-munkás, szeptember. [Interjú Joó Györgyvel, a KSZV újsze-gedi szövőgyárának dolgozója-val. Fényképpel.]
ABLONCZY László: Egy skó-lai tudós-komédiás. Film, Szin-

Családi események

rennek és Soós Rozáliának At-tila, Márki Lászlónak és Gábor Máriának Zoltán László, Molnár Ferencnek és Bögre Piroskának Piroška, Lévai Györgynek és Lu-dányi Évának Gábor György, Olasz Gyulának és Jankó Évának Roland, Csernák Sándornak és Szécsényi Máriának Péter, Frank Józsefnek és Kiss Eva Irénnek Edina, Babinyecz Gá-bornak és Komlósi Irma Máriá-nak Gábor Zoltán, Biczkó Jó-zsefnek és Battancs Irénnek At-tila József, Eri Ferencnek és Csikós Iónának Hanna, Varga Miklós Józsefnek és Márki Ibo-lyának Miklós, Ballai Ferencnek és Miholka Rozáliának Krisztián, Bogos Zoltánnak és Rácz Jo-lánnak Brigitta, Sári Istvánnak és Erdi Irénnek Szilvia, Muzs-lán Jánosnak és Nyitrai Juditnak Csaba, Juhász Lajos Károlynak és Csikós Aranka Katalinnak Krisztián Imre, Farkas Zoltán Ferencnek és Mária Agnesnek Agnes, Szécsi Istvánnak és Ördög Máriának Beáta, Erdős Mihály Zoltánnak és Pallagi Gyöngyi Editnek Nóra, Kolozsvári Imre Györgynek és Héjja Mariannának Nóra, Csikós Istvánnak és Kordás Iónának Renáta, Titz Eleknek és Ujnyek Tündének Timea Tünde, Hlyaci Lászlónak és Kakuja An-nának Zsuzsanna Iona, Gulyás Györgynek és Suli Matildnak At-

tila, Ambrus Józsefnek és Kövér Mária Margitnak Zoltán, Balogh Istvánnak és Mejszár Jolánnak István, Tili József Istvánnak és Perédi Iona Máriának Tamás, Kovács Péternek és Kopp Ibolyának Agnes, Mester Istvánnak és Tóth Erzsébetnek István, Kis Emilinek és Rostás Agnesnek Emil, Egedi Józsefnek és Papp Violetta Piroskának Edina Pi-roška, Bacsó Tibornak és Ördög Agnes Evának Alfréd Péter, Bor-bély Imrénnek és Tajti Annának Péter nevű gyermekük született.

HALÁLOZÁS
Ménesi Ferenc, Székely Dező Gyuláné Berta Anna, Fodor Jó-zsef, Széll Ferencné Tari Mária, Zsódi Imre, Apró Józsefné Varga Margit, Szűcs Sándor, Kovács István Csönke Mihályné Csöke Mária, Harangozó Pálné Gubi-csák Erzsébet, Némethy Sándor-né Mácsoszlai Julianna, Kis-pál Imre, Kiss Károly, Lesták Sán-dor, Kovács István Gábor, Rovó Ferencné Baló Julianna, Fáyol Antalné Komcsin Anna, Varga Péter, Hódi Imre, Bozoki Mi-hályné Papigó Julianna, Habók Andrásné Ottlik Etel, Rácz Ká-roly, Fűredi Ferencné Juhász Etelka, Török Eszter, Újvári Já-nosné Széll Erzsébet, Jakobey Istvánné Abos Emma, Gabriella, Németh Jenőné Török Rozália, dr. Hajnal Istvánné Páffy Rózsa Piroška, Farkas József, Petro-vicek Mihályné Halál Mária, Rácz Erika, Hajdú János, Vizi József, Kazi Balázs, Karai István, Zsák Frigyes Antalné Lajos Erzsébet, Megyeri Jánosné Simon Erzsébet, Török János, Szórád János, Bá-lint-Bata Vilmosné Vönelki Ro-zália, Csikós Imre, Vincze Ist-vánné Márta Anna, Pósa Nándor-né Kunhalmi Mária, Farkas Ist-ván meghalt.

Közlemények

Ertesítjük fogyasztóinkat, hogy 1981. szeptember 29-én 7 órától 16 óráig Szegeden, az Algói út, Bástya sor, Fenyves utca, Füge sor, Bakonyi utca, Déceg utca, Pili utca által határolt terüle-ten, valamint az Algói úti ben-zinkútján áramszünet lesz, há-lózatépítési munkák miatt. Fo-gyasztói szíves elnézését kéri a DEMÁSZ, Szeged, Északi Ki-rendeltsége. x
Ertesítjük kedves fogyasztói-nkat, hogy a Vas u. Töltés u., Szőregi út, Közép fasor által ha-tárolt területen, 1981. szeptember 30-án 7-16 óráig áramszünet lesz. Fogyasztói szíves elnézését kéri a DEMÁSZ, Szeged, Belvárosi-Tiszántúli Kirendeltsége. x
A DEMÁSZ Szegedi Üzemigaz-gatósa közli a lakossággal, hogy a Dorozsmai úton, a Bu-dapesti út, Dorozsmai út keresz-teződéstől a vasúti hálózati ki-épített közvilágítási támaszt és armatúrákat 1981. szeptember 30-

án feszültség alá helyezi. Ezen időponttól a vezeték érintése életveszélyes és tilos. Rongálását a törvény szigorúan bünteti. x
ÉRTESETJÜK T.
PÉBÉ-gáz fogyasztóinkat,
hogy Újszegeden, a Rózsa F. sgt. 130. számú ház előtt, a Péterörsényi utca végénél elkészült új telepünk üzembe helyezéséig a Rózsa F. sgt. 90/A szám alatt biztosítjuk a palackcserélti lehetőséget.
Nyitvatartási rend;
de. 8 órától 11 óráig.
du. 14 órától 17 óráig.
szombaton: de. 8 órától 11 óráig.
DÉGAZ
Szegedi Üzemegység